

שיקום נחל עירון מקטע עין שמר

מרחב תכנון מועצה אזורית מנשה

עורך התכנית: אורי מורן פיתוח וייעוץ בע"מ

עורך הנספח: דוד אלחנתי אדריכלות נוף בע"מ

תאריך: 10.10.2019

עקרונות תכנון נופי

1. בחינה אזורית לתכנון

נחל עירון נובע באזור אום אל-פאחם, ברכס הר אמיר, וזורם ממזרח למערב עד החיבור לנחל חדרה. באזור קיבוץ עין שמר, אשר נמצא בקו התפר עם מישר החוף, הנחל מישורי, מוקף בשדות חקלאיים רחבים ומאופיין בפיתולים.

תיעול הנחל, להגנת היישוב והחקלאות מהצפות גרם לאיבוד ערכים נופיים ואקולוגיים אשר ייחדו את המרחב. ילדי הקיבוצים רחצו בנחל, בנו גשרים לחצייתו, וצמחי גדה שפעו בצדי הערוץ אשר סיפק מים לאורך כל השנה בזכות הנביעה האיתנה בעין ארובות המייחדת את תת אגן זה.

בתכנית זו אנו שואפים לצאת מנקודת מבט אזורית - להדק את הקישוריות בין עין ארובות ונחל ארובות לנחל עירון, וכן לתעלות המקיפות אותו ממזרח ומערב, ולהשיב את אופיו הפתלתל של הנחל באזורים בו הדבר מתאפשר.

זהו פתרון בר-קיימא אשר משלב בין פתרון הידרולוגי-אקולוגי ונופי במטרה להוות מקור משיכה לבני אדם וחיות וצמחייה גם יחד.

2. התייחסות לתכניות ארציות

תכנית כלל ארצית למעברים אקולוגיים ותכנית יער וייעור (תמ"א 22) קובעות כי גדות הנחל ינטעו צמחי גדה וכן כי נחל עירון במקטע עין שמר מהווה צוואר בקבוק למעבר אקולוגי ממזרח למערב, משמעות הדבר כי אופי השיקום והתכנון הנופי יהיה מוטה תכנון אקו-הידרולוגי. יהיה דגש רב על בחירת צמחייה בר מקומית, אופי ומועדי השתילה של גדות הנחל כך שיוכל להתבסס בית גידול עשיר ומגוון. בנוסף לכך יש חשיבות ליצירת רצועת חיץ ברוחב 15 מ' לבית הגידול הלח אשר תהווה הפרדה מצמחיית הנוי וכן מהמטעים והגידולים השונים.

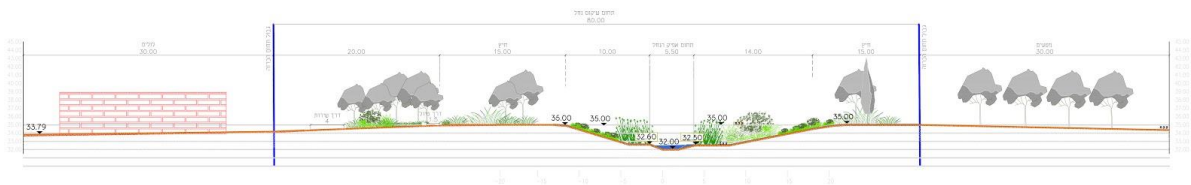
3. הנחל כנכס נופי - תרבותי ליישובים

הנחל כיום אינו נגיש לציבור, הוא זורם בתוך שטח חקלאי ובתקופות סחף מוגבר זבל רב זורם דרכו ממעלה הואדי. עם זאת, יש לחץ גדול של פיתוח והתרחבות מאסיבית של היישובים סביב הואדי ולכן יש משמעות גדולה ליצירת מרחב טבעי נגיש ובעל ערכיות נופית גבוהה לטובת העשרת הזהות מקומית, גאווה לתושבי הסביבה וכן פוטנציאל לשימושי פנאי ותיירות. תכנון מרחב ציבורי המחבר בין שטח פתוח ציבורי של הקיבוץ והנחל יאפשר הפניית פני הקיבוץ לנחל.

4. דירוג והרחבת חתך הנחל

במסגרת השיקום הנופי, תדורג גדת הנחל בשני מהלכים, כך שתהיה השהייה משמעותית של מים לתקופה ארוכה יותר, המייצרת תנאים מיטביים להתפתחות בית גידול לח. לצורך כך חתך הנחל יתרחב. להרחבת החתך יתווסף אזור חיץ ברוחב 15 מ' אשר יאפשר התפתחות צמחייה מקומית. כל אזור השטח הפתוח ממערב לנחל יהיה נמוך מהשכונה החדשה בא גובה ויהווה אפיק היודע לקבל הצפה בארועי שיא ולהגן על היישוב. ממזרח לנחל עוברת תעלת ביוב אשר מגבילה את הדירוג של הגדה המזרחית. תכנון מחדש של תעלה זו במרחק תאפשר מימוש מיטבי, זאת בהנתן שבכל מקרה מתוכנן שינוי וחידוש התעלה להתאמה לצרכים שונים.

הסטת הנחל מזרחה באזור הלולים תאפשר יצירת פיתול, הרחבה של חתך הנחל ועיגון מיטבי של הקרקע אשר נשטפת בכל חורף לתוך הנחל ומהווה סכנה. מבחינה נופית הסתה זו מאפשרת רצף נופי עקבי של חתך הנחל, ומדגימה את אופי התחתרות הנחלים באזור מישורי זה.

5. דרכי גישה מטיילים מוכוונות שיקום אקולוגי

דרכי הגישה בתוכנית מוגבלים להולכי רגל ודרך שירות אשר יוסתו מעבר לאזור החיץ של הנחל. הדרכים אינן סלולות, מופרדות אחת מהשנייה לאורך המקטע בצמחייה, ומתחברות לאזורי שהייה, אזורי מסתור לצפייה בציפורים וכן ל"מרפסות" באזורים בהם השביל באופן בלתי נמנע מתקרב לנחל. הכוונה היא לאפשר פיתוח מינימלי, באופי אקסטנסיבי על מנת לאפשר נוף כמה שיותר טבעי, פתוח.

כל 100 מטר יוסט השביל מערבה לאורך 100 מ' נוספים על מנת לאפשר התפתחות מקסימלית של בית הגידול הלח.

6. הנחיות פיתוח נופי

עקרונות והנחיות תכנון נוף פיתוח וגינון לשטחים פתוחים במתחם החווה כוללים: אזורי משחק, שבילים להולכי רגל ודרכי שירות, תיאורה, אשפה, ריהוט רחוב, מתקני שתייה, ספסלים, אשפתונים וכד'. התכנון יונחה על ידי תכנון בית הגידול הלח, מבחינת תכנון צמחייה עם התאמות לצרכי הצללה והפרדה.

מטרת ההנחיות לשמר אופי נופי ייחודי ומתמשך לכל המערכת.

שטח פתוח

פיתוח השטחים הפתוחים יעשה לפי תוכנית שתאושר ע"י המועצה.
פיתוח השטח כולל: שבילים ודרכי גישה, רחבות, מקומות ישיבה, פרגולות וסככות צל, ספסלים, אשפתונים, מתקני שתייה ותיאורה להולכי רגל.
קירות תומכים יבנו מבטון מצופה אבן. השבילים הראשיים יטופלו באופן מינימלי כדרך לרכב שטח או להליכה, ולא ירוצפו או יבוטנו.

דרכים

מתוכננים במרחב 2 סוגי דרכים:

דרך הולכי רגל לאורכה תתוכנן תאורה רכה ונמוכה בהתאם להוראת יועץ אקולוגי, יותקנו פחי אשפה ואזורי ישיבה, וכן צידי הדרך יהיו אזורי גינון: שממערבה (לכיוון הקיבוץ) שיחים ועצים אשר מסתירים את הקיבוץ ואת דרך הרכב התפעולית, וממזרחה עצי צל ושיחים, פקעות ועשבונים.
דרך הולגי הרגל תשאר תמיד מעבר לאזור החיץ (15 מטרים מגדות הנחל) אך במקומות מאוד צרים תתקרב כמעין מרפסת לנחל.

דרך תפעולית: מתוכננת לצרכי רשות הנחלים ועל פי תקניה תאופשר גישה של רכב תפעולי כל 100 מטר ישירות לנחל.
לא תותר השארת פסולת וערמות עפר לאחר גמר עבודות פיתוח הדרכים.

מתקני משחק:

מתקני משחק ובתני צפייה בציפורים יבנו מעץ או בטון בחיפוי אבן ויהוו מוקדים בשטח הפתוח, עם זאת, בצבעוניות וחומריות אשר משתלבת באזור טבעי. מתחמי המשחק יחופו ברסק עץ או חומר טבעי אחר ותא יאופשר חיפוי פלסטיק או חומר אחר לא חדיר משום סוג.

קירות תומכים וגדרות

קירות תומכים וגדרות יבנו מבטון מזוין בציפוי אבן ו/או קירות אבן פראית. ולא יעלו על 1.5

שמירת עצים

בתכנית הבקשה להיתר בניה יסומנו כל העצים הקיימים בתחום התוכנית, תוך כדי סיווגם לפי גודל וסוג, ותצוין כוונת התוכנית לגביהם. ייעשה ניסיון מירבי לשלב את כל העצים המשמעותיים הקיימים בתכנון המפורט.
עקירת עצים בשטח תעשה אך ורק בתאום _____.

עבודות עפר ופינוי שפכי עפר

בכל מקרה, מבצעי העבודה יהיו אחראים לשקם שיקום נופי הנדסי וצמחי מלא את שפכי העפר והחציבות שנגרמו במהלך העבודה בתוך השטח ומחוצה לו, כולל סילוק פסולת בניין ועודפי עפר לאתר מאושר ע"י המועצה.

רחבות כניסה והתכנסות

בכניסה הצפונית לאורך השביל יותרו רחבות התכנסות שאינן עולות על 250 מ"ר, מרוצפות באבן משתלבת ומוארות בתאורה נמוכה התואמת את ההנחיות של יועץ אקולוגי. ברחבות שולחנות קק"ל ופחי אשפה, כל ריהוט הגן יאופיין בעץ. הרחבות יוצלו בעצים ובמתקני הצללה (פרגולות) עם צמחים מטפסים ולא יעשה שימוש בבדים משום סוג להצללה.